

Népoktatásunk legsürgősebb föladatai.

A tanácsok országos gyűlését a lét és nemlét súlyos kérdései foglalkoztatták. A népoktatás problémáival tehát nem foglalkozhatott. Azonban az én meggyőződésem szerint a népoktatás legégetőbb kérdéseinek gyors elintézése is az elsőrendű tennivalók közé tartozik. És mivel ezek között a kérdések között olyanok is vannak, amelyeknek megoldásához nem elég a Tanácsköztársaság központi hatóságainak jószándéka, hanem az *egész proletárság megértő és szeretetteljes közreműködése szükséges*: szeretném rájuk irányítani az összes elvtársak figyelmét. Arról persze lemondok, hogy ezen a helyen a népoktatás megbecsülhetetlen fontosságát bizonyítgassam; megsérteném ezzel az elvtársakat. Az sem célom mostan, hogy pártunk népoktatási programjáról kezdjek eszmecsérét. Csak a legsürgősebb napikérdésekről akarok beszélni.

Mint gyakorlati ember, *legsürgősebbnek* az osztatlan (egytanítós) népiskolák fejlesztését tartom, úgy hogy minden iskolának *legalább* két, de ha csak lehetséges, három tanítója legyen. Az egytanítós iskola (*egy tanterem, egy tanító és hat osztály!*) *nem bír* olyan eredményt elérni, amely a proletárság mértékét — bármilyen alacsonyra kelljen is azt átmenetileg leszállítani — megközelítené. A kapitalista rendszernek egyik szégyenletes szédelgése, a proletársággal szemben folytatott egyik leggonoszabb csalása volt az egytanítós iskola. Az összes népiskoláknak 60 százaléka (16.861 közül 10.163 iskola) osztatlan volt és ilyen iskolákba járt több mint 600.000 gyermek! Ezen a bajon — a mai viszonyok között — a központi Kormányzótanács a legjobb akarattal sem tud segíteni; és pedig főképen azért nem, mert most nem tudja előteremteni a szükséges helyiségeket, épületeket. (A népbiztosság adott ugyan ki erre vonatkozó rendeletet, azonban nincs módjában, hogy rendeletének ezidő szerint érvényt szerezzen.) De igen sok helyen — majdnem minden helyen — *segíthet a bajon a helyi munkástanács és a kellően fölvilágosított, az ügynek megnyert lakosság jóakarata*. Mert a legtöbb községben — ha a munkástanács és a lakosság erősen

akarja — lehet két vagy legalább egy tanteremnek való helyiséget találni, ha másképpen nem: a szükségénél nagyobb kényelemben lakó egyének összeköltöztetésével és az így fölszabaduló helyiségeknek iskolai célra való lefoglalásával. Ha átalakítás szükséges (közfal lebontása, ablakok megnagyobbítása, stb.), azt szeptemberig el lehet végezni. Ha ennek a megoldási módnak alkalmazása következtében két helyen lesz az iskola (a régi iskolaépületben meg a rekvirált helyiségben), az ugyan nem valami ideális állapot, de ezerszer jobb az osztatlan iskolánál. (Természetesen, mielőtt meglesz a lehetőség, új iskolát kell építeni vagy a régit ki kell bővíteni.) Ha ilyen módon a helyi hatóság biztosítja a helyiséget, tanítót — úgy tudom — ad hozzá a közoktatásügyi népbiztosság, amennyi csak kell.

A második nagyon fontos és nagyon sürgős tennivaló: a népiskolának *nyolc* osztályra való kifejlesztése. A népbiztosság már előkészíté és öszre föltétlenül ölethe akarja léptetni a nyolc évi mindennapos (és négy évi továbbképző) iskolakötelezettséget és az erre vonatkozó tantervet. A gyakorlati megvalósítás nagyon sok esetben attól függ majd, hogy meg lehet-e szerezni a szükséges helyiségeket. (Tanítóiban alig lesz hiány.) Tehát itt is a helyi munkástanácsra fog hárulni az a feladat, hogy a helyiségekről (a főntebb jelzett módon) gondoskodjék. Az új népiskola felső tagozata (az V—VIII. osztály) fölsőlegessé fogja tenni a középiskola (polgári, gimnázium, reál) négy alsó osztályát, sőt nagyobb és gyakorlati szempontból sokkal értékesebb nevelést fog nyújtani, mint a középiskolák eddigi (és most már megszűnésre ítélt) alsó tagozata. Azok a községek tehát, amelyek a kapitalista rendszernek hiába könyörögtek egy kis polgári iskoláért, most arany tálcán kapják meg a kívántnál nagyobb értékű iskolát; de megkapja minden más község is, ahol a rögtön megvalósítás föltételei megvannak.

A harmadik megoldásra váró kérdés: az iskolakötelezettség keresztülvitele. A kapitalista rendszer már 1868-ban törvénybe iktatta az általános iskolakötelezettséget, de végre nem hajtotta sohasem. A háború előtti években egymillió iskolaköteles gyermek volt, aki egyáltalában nem járt iskolába. (Az összes iskolakötelesek 28 százaléka!) Az iskolába beírt tanulók pedig *negyvenhárom millió* nyilvántartott félnapot mulasztottak (1912/13-ban), nem szólva arról, hogy a nyilván nem tartott mulasztások száma (tapasztalás szerint) ennél még jóval nagyobb; és nem szólva arról, hogy nemcsak a tanulók mulasztottak, hanem maguk az iskolák is, amennyiben 2915 iskolában még *nyolc* hónapnál is rövidebb ideig tartott az iskolaév. Hogy a polgári Magyarország hatóságai milyen komolyan örködtek a törvény megtartásán, az kifűnik abból az egy tényből is, hogy — az ötven éve végrehajtatlan törvényben megszabott 1—4 koronás tréfabírságok alapján — 14 millió fél napi *igazolatlán* mulasztás után, mindössze csak 1 millió korona bírságot róttak ki és ebből is csak 200.000 koronát hajtottak be.

A Tanácsköztársaságnak végre kell hajtania az iskolakötelezettséget. Az 1—4 koronás bírságokat sutba kell dobni. Elsősorban az iskolakerülés okait kell megszüntetni. Súlyosan kell büntetni azt a munkáltatót, aki mindennapi iskolajárásra kötelezett (14. évét még be nem töltött) gyermeket az iskolai szorgalmi időben bármiféle munkára alkalmaz. Meg kell büntetni azt a szülőt is, aki iskolaköteles gyermekét a saját üzében (vagy háztartási munkában) foglalkoztatja és ilymódon az iskolabajárástól visszahagyja. A továbbképző iskolára kötelezett (14—18 éves) tanulók számára is föltétlenül biztosítani kell az iskolabajárást akár a munkáltatók, akár a szülők szabotálásával szemben. Az iskolaévet pedig pontosan meg kell tartatni. Mindezek alól kivételt csak a legtrikább esetben engedhessen meg a helyi munkástanács a művelődési osztály előterjesztése alapján a megyei munkástanács jóváhagyásával. Emellett gondoskodni kell a gyermekek iskolai felszereléséről s ha a szülők erre nem képesek, lábballal, ruhával, sőt élelemmel való ellátásáról is. *Ezen a téren a munkástanácsok művelődési osztályai számára sokkal tágasabb és termékenyebb működési tér nyílik, mint amilyen a tanítók belső munkájába való (nagy és csak hosszabb idő múlva megszerezhető) szakértelmet és tapasztalatot kívánó közvetlen beavatkozás. Az ilyen intézkedések és a művelődési osztályoknak a szülők között végzendő propagandája után rosszindulatú mulasztások ritkán fognak előfordulni. De amennyiben mégis előfordulnának, azok ellen nagyon szigorú megtorlást kellene alkalmazni, amely kizár a Tanácsköztársaság akaratával szemben minden packázást. Az erre vonatkozó intézkedés a közoktatásügyi népbiztosságra, illetőleg a Kormányzótanácsra tartozik.*

A negyedik nagyon fontos kérdés: az új iskolakönyvekről való gondoskodás. Nyolc hónap múlt el az első, három hónap a második forradalom óta és nem produkáltunk még egyetlen új iskolakönyvet sem. *Az egész vonalon a régi világ könyvei vannak használatban. Hogy ez mit jelent, azt itt nem kell részletezni. Ha a tanító új szellemben tanított is már, a nyomtatott betű — amely sokszor hatásosabb, mint a tanító szava — még a régi világ szellemét hirdeti. A közoktatásügyi népbiztosság már tett intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy szeptemberben az összes iskolák új könyveket kapjanak; de, sajnos, kissé későn. Ha most technikai nehézségek, bürokratikus akadékoskodások, anyaghiány meglassítanák a népbiztosság tervének végrehajtását, akkor szeptemberben a Tanácsköztársaság könyvtelen lenne újra a régi világ könyveit a gyermekek kezébe adni. Mert a könyv nélkül való tanítás — bár némelyek szerint ideális — ma semmiesetre sem valósítható meg.*

Népköztársaságunkat ennél nagyobb baj, a Tanácsköztársaságot ennél nagyobb csufság alig érhetné. Ezért, ha semmi másra nem lenne is páros, erre lenni kell; és ha nem volna elég munkaerő: más, fontosabbnak látszó munkakört betöltő szakembereket kellene szabaddá tenni, hogy ezt a munkát elvégezzék.

Somogyi Béla.

Szombaton írják alá a békeszerződést.

*

Hazamennék az amerikai katonák. — Az elsüllyesztett német hajók. — Clemenceau fenyegetődzik. — A volt monarchiához tartozó államok is kártérítést fizetnek. — A béke aláírását július 14-én ünneplik a franciák.

Párisi jelentés szerint a német megbízottak szombaton reggel megérkeznek és szombaton délután 3 órakor aláírják a békeszerződést. A szerződés négy okmányból áll, magából a szerződésből, a Saar-völgyi egyezményből, a rajnai egyezményből és a lengyel szerződésből. Minthogy minden megbízott aláírása legalább három percig fog tartani, a ceremónia több mint hat óráig fog tartani, vagyis délután 3 órától 9 óráig. Wilson mindazonáltal még éjfélkor elutazhatik Párisba, vasárnap délelőtt 10 órakor Brestben lehet és még vasárnap délelőtt elindulhat a „George Washington“-on. Lansing és White Párisban maradnak. House ezredes Angliába megy és ottmarad addig, amíg az amerikai szenátus a népszövetségi tervezetet ratifikálja és azután megkezdí a népszövetség szervezésének munkáját. Jelenleg már *alig van 500.000 amerikai katona Franciaországban* és a hazaszállítás gőzerővel folyik tovább. A koblenzi hídfőnél már alig néhány amerikai divízió áll.

A franciák még mindig nem tudnak belenyugodni a német hadihajók elsüllyesztésébe. Clemenceau a német delegációhoz küldött jegyzékében kijelentette, hogy a német flotta elsüllyesztésével megsértették a fegyverszüneti szerződést, durván visszaéltek az ántánt bizalmával és előre megfontolt szándékkal szegtek meg a békeföltételeket, még mielőtt azok életbeléptek volna. A szövetségesek elégtételt fognak szerezni és bírói eljárást indítanak mindazok ellen, akiknek részük volt ezekben a cselekedetekben. Ebben az ügyben az „Evening News“ párisi tudósítója a következőket jelenti: Noha a németek kétségtelenül rosszhiszeműen süllyesztették el hajóikat, az amerikai és angol tengerészeti szakértők hajlandók beismerni, hogy ezzel nagyon jó szolgálatot tettek a világnak, mert megadták a tengerészeti leszerelés lehetőségét. Az angol és amerikai hivatalos tengerészeti körök véleménye szerint ennek az elsüllyesztésnek az lesz az eredménye, hogy Anglia és Amerika, akik a világ tengeri haderejének háromnegyedével rendelkeznek, megöveznek majd a